

Podsumowanie okresowych badań koni pracujących na trasie Palenica – Włosienica 2021

W czasie okresowych przeglądów przebadanych zostało łącznie 277 koni pracujących. Badanie odbyło się w dwóch turach, pierwsza 11-13.06.2021 oraz druga w dniach 7-8.07.2021 roku. Lista przekazana przez organ rejestrujący (Tatrzański Park Narodowy) zawierała 281 koni zgłoszonych do dnia 7.08.2021 roku.

Badanie na moim stanowisku polegało na:

- sprawdzeniu tożsamości badanego konia, zgodności paszportu z opisem oraz odczytaniu transpondera
- pomiarze tętna oraz ilości oddechów po spoczynku (około 10 minutowym), ogólnym badaniu układu krążenia oraz oddechowego, ogólnej ocenie stanu odwodnienia
- badaniu palpacyjnym oraz wizualnym kończyn

Komisyjnie podjęto decyzje:

1. W związku z tym, iż 4 konie nie zostały przedstawione do badania w w/w terminach są one decyzją Komisji zawieszane w pracy do czasu następnych badań sezonowych. Dotyczy to koni:

- Brad nr paszportu 616009590122714, licencja 32
- Don nr paszportu 616009570219310, licencja 40
- Pola Negri nr paszportu 616007590149412, licencja 48
- Arsenał nr paszportu 616008610047116, licencja 66

Właściciele w/w koni zostali poinformowani o zawieszeniu koni w pracy na drodze do Morskiego Oka.

2. Skierowanie do badania po zakończeniu leczenia konia HAK nr paszportu 616008610179012 nr licencji 12. Właściciel został powiadomiony o konieczności dostarczenia zaświadczenia lekarsko weterynaryjnego po zakończeniu leczenia. Jest to warunkiem koniecznym do ponownego dopuszczenia do pracy.

Badania ortopedyczne zostały jak co roku powierzone Panu dr Januszowi Okońskiemu i to jego raport obejmuje szczegółowe zestawienie badań z tegoż stanowiska. Badania wysiłkowe odbywały się na stanowisku pierwszym (Włosienica) pod okiem pana dr Marka Tischnera.

Raport zootechniczny został sporządzony przez Pana dr inż Macieja Dobrowolskiego, wyznaczonego przez Tatrzański Park Narodowy.

Tegoroczne badania po wieloletnich postulatach moich oraz Fundacji Viva, zostały po raz pierwszy wykonane pod warunkiem pełnego obciążenia wozów (pełna dopuszczalna regulaminem liczba pasażerów). Przy braku takowego konie nie były badane przez członków Komisji. Porównanie wyników z lat ubiegłych jasno pokazuje, że postulaty te były całkowicie słuszne. Dopiero tak wykonane badanie daje nam możliwość prawidłowej interpretacji wyników w kontekście codziennej pracy koni na trasie.

Czasy przejazdu

Zgodnie z danymi podawanymi przez samych fiaków i gminę Bukowina Tatrzańska – kurs z Palenicy Białczańskiej do Włosienicy trwa około 45-50 minut. Porównanie czasów przejazdu pokazało jednak, że wozy w trakcie wykonywanych badań pokonywały trasę w znacznie dłuższym czasie. Ma to niewątpliwie wpływ na poziom zmęczenia koni na trasie. Uspokojenie tempa jazdy nie pozostaje bez znaczenia i w związku z tym badania wciąż nie stanowią odbicia ich codziennej pracy, gdzie trasa ta pokonywana jest w czasie 1h lub nawet krócej.

- 4 konie pokonały trasę w czasie powyżej 1h20min
- 114 koni pokonało trasę w czasie równym lub dłuższym 1h10min
- 153 konie pokonały trasę w czasie 1h
- 6 koni pokonało trasę w czasie poniżej 1h (59min oraz 57min)

Należy tu podkreślić, że przyjęty w 2013 roku przez Komisję system badań zakładał przyjęcie sposobu badania powszechnie stosowanego podczas rozgrywania zawodów zaprzęgowych FEI (Międzynarodowej Federacji Jeździeckiej) przed startem do odcinka C maratonu (system opisał lek. wet. Paweł Golonka w swoim raporcie z 15.08.2013). Założeniem było badanie tętna, oddechów oraz stopnia odwodnienia zaraz po przybyciu na górę oraz tętna i oddechów po dziesięciominutowym odpoczynku.

Tętno wysiłkowe

- 140/ min u 1 konia
- 134/min u 1 konia
- 128/min u 2 koni
- 100/min i więcej u 70 koni czyli 25% koni (w 2018 roku kiedy to badania przeprowadzono w niepełnym obciążeniu - 4% koni)
- 90/min i więcej 138 koni – 50% koni (w 2018 roku było to 12% koni)
- 80/min i więcej 244 koni – 88% koni (w 2018 roku było to 48% koni)

Tętno spoczynkowe

- powyżej 80 – 4 konie
- powyżej 70 – 18 koni (6%)
- powyżej 50 – 166 koni (60%)

Oddech wysiłkowy

- u 1 konia 196/min
- u 2 koni 164/min
- u 4 koni 156/min
- u 34 koni 140/min lub więcej 12% koni
- u 105 koni 120/min lub więcej 38% koni (analogicznie do tętna porównanie z 2018 rokiem, kiedy to badania przeprowadzono przy niepełnym obciążeniu było to 19% koni)
- u 181 koni 100/min lub więcej 65% (w 2018 roku 32% koni)
- u 263 koni 65/min lub więcej 95% (w 2018 roku 64%)
- u 273 koni 50/min i więcej (99% przebadanych zwierząt!)
- tylko u 4 koni oddechy wysiłkowe nie przekroczyły 50/min

Parametry na tym poziomie świadczą o długotrwałym przeciążeniu w stępie. Konkretnym wskazaniem silnego wyczerpania u konia, przy którym kontynuowanie pracy może spowodować rozstrój zdrowia na dłuższy czas jest występowanie przyspieszonych oddechów (100 i więcej na minutę). Nawet po wyętej pracy oddechy nie powinny przekraczać 50-60 oddechów na minutę („Ventilatory responses of horses to prolonged submaximal exercise” W. Bayly H. Schott Equine Veterinary Journal)

Wartości referencyjne:

Określona została najwyższa wytrzymałość oraz stopnie zmęczenia konia w stępie, kłusie i galopie w różnym terenie i pod różnym obciążeniem. Wartości referencyjne dla oddechu są następujące:

- **w stanie spoczynku** 8-12 oddechów/min
- **w stępie normalnym** 16-20 oddechów/min bez obciążenia i 20-25 oddechów/min w stępie z obciążeniem, w stępie normalnym pod górę 34 oddechy/min, z góry 28 oddechów/min
- **w stępie przyspieszonym** 24 oddechy/min bez obciążenia
- **w kłusie po płaskim terenie** 1km – 42 oddechy/min, po 2 km 46 oddechów/min bez obciążenia oraz 56 oddechów/min z obciążeniem
- **w kłusie pod górę** 74 oddechy/min, kłus z góry 55 oddechów/min z obciążeniem

- przy długotrwałym kłusie 65 oddechów/min

(„Relationship between Resting and Recovery Heart Rate in Horses” A Lindner M. Esser Creative Commons Attribution

„Effect of the Work Performed by Tourism Carriage Horses on Physiological and Blood Parameters” F. Vergnara, T. Tadich Journal of Equine Veterinary Science)

Oddech spoczynkowy:

- u 1 konia 146 oddechów/min

- u 15 koni 100 oddechów i więcej/min – 5%koni (w 2018 roku, kiedy badania przeprowadzano z niepełnym obciążeniem 2%)

- u 56 koni 80 oddechów i więcej/min – 20% koni (w 2018 roku 10%)

- u 142 koni 50 oddechów i więcej 51% koni

- u 233 koni 30 oddechów i więcej/min – 84% koni

- tylko u 44 koni (16% badanej stawki) oddech spoczynkowy spadł do wartości równej lub mniejszej niż 28 oddechów/min, przy czym tylko u 2 koni wynosił 18 oddechów/min.

Należy tutaj zdecydowanie podkreślić, że jeśli w kłusie długotrwałym liczba oddechów sięga 65/min, to przy unormowanej prawidłowo pracy już po 5 minutach zaczyna się zmniejszać, po 10 minutach spada do około 28 oddechów na minutę, a po 20 minutach osiąga wartość 17 oddechów na minutę. (M. Flaminio, E. Gaughan, J. Gillespie (1996) Exercise Intolerance in Endurance Horses. Veterinary Clinics of North America, Equine Practice).

Biorąc pod uwagę powyższe statystyki oraz dane skompletowane z literatury naukowej zauważamy, że u koni pracujących na trasie do Morskiego Oka parametry wracają do normy co najmniej po 60 minutach od zakończenia wysiłku. Potwierdzają to również liczne badania. (The Effect of Race in the Clinical, Hematological and Biochemical Biomarkers in Thoroughbred Horses, Hany Hassan, Alexandria Journal of Veterinary Sciences 2015

S. Dahl, C. Cortel Optimal active recovery intensity in Standardbreds after submaximal work, Equine Veterinary Journal)

W przypadku koni pracujących na trasie do Morskiego Oka u wielu zwierząt nawet po 60 minutach od zakończenia wysiłku parametry nie wracają do normy, co świadczy o silnym przeciążeniu pracą. Po 20 minutowej przerwie parametry u 84% koni pozostają na bardzo wysokim poziomie co świadczy o pracy w przeciążeniu, a jednocześnie wskazuje, że taka przerwa jest zbyt krótka, by zwierzęta mogły odpocząć przed kolejną pracą.

Na podstawie powyższych wniosków wnoszę więc o wydłużenie regulaminowej przerwy z 20 minut do **co najmniej 60 minutowego odpoczynku** na Polanie Włosienica.

Biorąc pod uwagę odbywające się obecnie testy wozów hybrydowych wnioskuję o umożliwienie komisji przebadania kilku losowo wybranych par koni pracujących z w/w wozem. Takie badanie pozwoliłoby porównać wyniki spoczynkowe i wysiłkowe zwierząt ciągnących zwykły i hybrydowy wóz, a to z kolei pozwoliłoby na określenie, czy wóz faktycznie odciąża je w pracy.

Po raz kolejny wnoszę o zmianę regulaminu w zakresie wieku koni dopuszczonych do pracy na trasie do Morskiego Oka. Przy ciężkiej pracy, a ta niewątpliwie taką jest, nie powinny być wykorzystywane zwierzęta młodsze niż 5 lat (czyli takie, u których nie zakończył się proces kostnienia).

Badanie ortopedyczne:

W dniu 31 maja 2021 odbyło się spotkanie członków Komisji, w którym osobiście uczestniczyć nie mogłam, byli jednak obecni przedstawiciele Fundacji Viva. Na tymże spotkaniu omawiano zmiany systemu badań, z których jednym z najważniejszych ustaleń było wprowadzenie indywidualnego badania koni w ruchu, co miało wyeliminować z pracy konie reprezentujące ewentualny problem ortopedyczny. 7 czerwca 2021 ustalenia te, na które zgodzili się wszyscy członkowie Komisji zostały potwierdzone mailowo przez Tatrzński Park Narodowy. Przewodniczącym Komisji jednogłośnie decyzją został Pan lek. wet. Janusz Okoński, i to Pan doktor jest również osobą odpowiedzialną za przebieg badań na stanowisku ortopedycznym.

Jest dla mnie niezrozumiałym, dlaczego w dniu 11 czerwca 2021, przed pierwszą turą badań Przewodniczący Komisji bez konsultacji ze mną i resztą członków Komisji, samodzielnie zdecydował o zupełnie innej procedurze badań na stanowisku ortopedycznym. Badania zostały przeprowadzone całkowicie niezgodnie z naszymi wcześniejszymi ustaleniami.

Nadmienię jeszcze, iż wszyscy członkowie Komisji sposób, w jaki badane są obecnie konie (zaprzężone do wozu) uznali za nieprawidłowy i nie dający możliwości zaobserwowania na przykład kulawizn. Stąd wynikały zmiany ustalone 31 maja 2021 roku.

Bardzo proszę o wyjaśnienie zaistniałej sytuacji.

Zwracam się zatem z ponownym wnioskiem o stworzenie odpowiednich warunków do wykonania badań ortopedycznych koni oraz poinformowania fiaków o konieczności przygotowania koni do w/w badania. Alternatywą jest wprowadzenie obowiązku posiadania przez każdego konia pracującego na trasie kompleksowego badania zgodnie ze standardem wykonywania badań przy transakcjach kupna – sprzedaży. Mówiąc o kompleksowym badaniu, mam na myśli badanie kliniczne potwierdzone protokołem badania oraz komplet wykonanych zdjęć rentgenowskich. Tylko taka procedura umożliwi jakąkolwiek kontrolę nad stanem zdrowia koni pracujących na trasie do Morskiego oka.

Szczegółowe notatki z wyników badań oraz naukowe materiały źródłowe pozostają w dokumentacji mojego gabinetu.

.....
lek. wet. Bożena Latocha